

Pr. asist. dr. Dorin-Gabriel Pandele

PREOȚIA CA ÎMPLINIRE A VIEȚII SFÂNTULUI IOAN HRISOSTOM

„La ce folosește să ai o credință sănătoasă, dacă ai o viață stricată?”

Sf. Ioan Gură de Aur

La 1.600 de ani de la trecerea la cele veșnice, Sfântul Ioan Gură de Aur continuă să fie actual, omiliile sale fascinează și astăzi, viața sa pilduitoare naște și astăzi emulație, stilul și metoda sa exegetică sunt mereu dezbătute, stârnind uimire și admirație. Atlet al lui Hristos, om de geniu, teolog uriaș, podoabă neprețuită a Bisericii Răsăritene, ocrotitor al oratorilor, preotul și arhiepiscopul prin excelență al Răsăritului, Sfântul Ioan Hrisostom¹ continuă să ne interpeleze tainic și astăzi.

În toamna anului 387, la sfârșitul lunii noiembrie, Asterie, comitele Orientului, venea la Antiohia cu o misiune secretă din partea împăratului și a eunucului Eutropius. L-a chemat pe preotul Ioan al Antiohiei să îi arate Biserica Martirilor din apropierea orașului, situată pe malul râului Orontes, nu departe de poarta cetății numită Romanesiana. Ioan era un om mărunț, cu părul rar, albit înainte de vreme, îmbrăcat simplu, slab, ca un călugăr. Pe seară, comitele l-a rugat să urce în caleașca ce purta însemnele aurite ale împăratului. Căii au pornit la trap, însă nu în direcția Bisericii Martirilor, ci spre Constantinopol. Pe drum, comitele i-a mărturisit că este ales arhiepiscop al orașului-capitală a imperiului, scuzându-se că a folosit acest vicleșug, tocmai pentru că știa toată lumea că antiohienii nu l-ar fi lăsat niciodată pe

1. Începând cu secolul al VI-lea, marelui orator antiohian i s-a adăugat supranumele de Gură de Aur sau, mai aproape de originalul grec, Hrisostom. Vezi J. Tixeront, *Précis de Patrologie*, ed. IX, Paris, 1927, p. 265.

preotul Ioan să-i părăsească. Astfel a început una dintre cele mai frumoase pagini din istoria Bisericii, așezându-se în sfeșnic lumina cea lină, aprinsă în Antiohia, dar ale cărei raze s-au răspândit pe tot pământul.

Sfântul Ioan Gură de Aur reprezintă un destin unic, o viață fără cusur, un caracter minunat, un geniu oratoric niciodată egalat, o conștiință luminoasă. Felul în care a înțeles să își împlinească misiunea de păstor duhovnicesc, trecând prin toate treptele ierarhice, constituie o permanentă invitație la noblețe, la frumusețe și sfințenie. De aceea, la 1.600 de ani de la mutarea sa la ceruri este important să reevaluăm coordonatele pe care s-a clădit și s-a afirmat Sfântul Ioan ca monah, apoi citeț, diacon, preot și arhiepiscop².

Înțelegerea preoției este legată intrinsec de înțelegerea vieții minunate a Sfântului Ioan, pentru că el și-a modelat personalitatea după dreptarul preoției astfel, încât cele două formează un întreg inseparabil. Viața sa este o preoție integrală, după cum preoția sa este o expresie convingătoare a preoției depline. De aceea, cred că abordarea preoției trebuie făcută întotdeauna pornind de la datele concrete ale vieții Sfântului Ioan. Viața însăși prin ecourile sale probează, în ultimă instanță, calitatea preoției. În consecință, am abordat înțelegerea preoției și a vieții Sfântului Ioan în mod unitar, simetric, ca pe unele care se oglindesc reciproc și se explică unele prin altele.

În ultima jumătate a secolului al XX-lea, Sfântul Ioan Gură de Aur a fost văzut chiar ca un reformator social, un militant pentru drepturile muncitorilor, pentru proprietatea obștească, punând pe primul-plan cultul muncii și promovarea păcii dintre popoare, tribut plătit chiar de către unii dintre cei mai mari teologi ai secolului trecut conjuncturii social-politice³.

2. La împlinirea a 1.500 de ani de la adormirea Sfântului Ioan, catolicii s-au străduit să găsească la Sfântul Ioan orientări primațiale de tip catolic, teze respinse de către prof. dr. Nicolae Bălan în „Revista teologică“ de la Sibiu, 1907.

3. Sf. Ioan este văzut chiar ca precursor al egalitarismului de tip socialist, promotor al cultului muncii, al abolirii claselor sociale, al proprietății obștești, revoluționar necruțător al celor bogați și militant pentru pacea dintre popoare. Toate acestea credem că nu sunt decât ecouri ale ideologiei socialiste, pe care le-au transmis, din motive diverse, chiar și unii dintre cei mai mari teologi ai secolului al XX-lea. A se vedea, de pildă, pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Personalitatea Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice“, seria II, nr. 9-10, anul 1957, p. 601-603, care spune că: „Sf. Ioan s-a preocupat de marile probleme sociale ale vremii. El atrage atenția asupra egalității dintre toți oamenii, ... asupra stabilirii de raporturi corecte între bogați și săraci, fie prin întreținerea acestora de către cei bogați, fie prin instaurarea vieții de obște. Proprietatea nu este un drept absolut, ci unul relativ. Ea are la bază o nedreptate.

În primul rând, este necesar să punem în lumină rădăcinile familiale din care Ioan a răsărit. Acest lucru înseamnă că, pe de o parte, avem de a face cu o alegere din partea lui Dumnezeu a celor care trebuie să fie preoți ai Săi, iar pe de altă parte, că Ioan a adus lui Dumnezeu, ca pe o ofrandă, ca pe primiții Legii Vechi, zestrea nativă bogată a familiei din care s-a născut și care l-a educat.

Ioan s-a născut⁴ în Antiohia Siriei, ca fiu al generalului Secundus și al mamei sale, Antuza. Moștenind o avere foarte mare, poate fi considerat acest lucru ca o șansă în plus pentru a reuși să-și facă o cultură solidă printr-o educație pe măsură. Dar tânărul Ioan s-a arătat bogat mai ales în ceea ce privește dragostea sa pentru cunoaștere, pentru studiu. Primele cunoștințe le-a deprins de la mama sa, Antuza, de la mătușa sa dinspre tată, Sabiniana, și, probabil și de la sora sa mai mare. Mama sa a fost o personalitate puternică; acest lucru este evident din faptul că a reușit să conducă treburile familiei, uriașa avere și numărul mare de slugi în mod admirabil. Pentru a reuși acest lucru, rămasă văduvă cu doi copii la mai puțin de 20 de ani, îi trebuie energie deosebită. Ea putea spune, la mulți ani după moartea soțului său, aceste cuvinte: „Numai cei ce suferă văduvia pot cunoaște greutatea văduviei. Graiul nu este în stare să zugrăvească furtuna și viforul suferit de o fată tânără ca mine, abia ieșită din casa părintească, neiscusită în treburile gospodăriei și aruncată dintr-odată într-o durere atât de mare și silită să facă față unor griji mai presus de vârsta și de firea ei. Trebuie să pună la treabă pe slugi, să fie cu luare-aminte la răutățile lor, să zădărnicească intrigiile rudelor, să îndure cu curaj amenințările celor care strâng birurile

Singurul proprietar absolut este Dumnezeu, omul fiind doar un uzufructuar. Ioan nu propunea expres abolirea claselor sociale și a proprietății, dar ideea unei asemenea eventualități era sugerată... Sf. Ioan examinează problema muncii și a muncitorilor. Muncitorii sunt mai de preț decât bogații, fiindcă aceștia din urmă nu pot trăi fără cei dintâi. Sf. Ioan are accente de revoltă împotriva exploatării nemiloase a muncitorilor de către stăpânii lor. Munca este un capital mai prețios decât aurul...El nu este un revoluționar propriu-zis, ci un predicator revoluționar... “.

4. Anul nașterii Sf. Ioan este socotit fie 354, fie 350, chiar 343. Biografia sfântului consideră mai potrivit a plasa nașterea sa în perioada 345-349. Părintele D. Fecioru consideră anul 344 anul cel mai probabil al nașterii Sfântului Ioan. Vezi D. Fecioru, *Sf. Ioan Gură de Aur, Scrieri*, partea I, colecția PSB, vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 11. Patrologul Ioan Gh. Coman consideră însă anul 354 ca fiind anul nașterii Sfântului Ioan. Vezi Ioan Gh. Coman, *Viața Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Glasul Bisericii“, anul XVIII, nr. 1-2, p. 21.

și neomenia slujbașilor de la plata impozitelor... dar niciunul din aceste neazuri nu m-au făcut să mă căsătoresc din nou și să aduc un nou soț în casa tatălui tău. Am rămas în mijlocul frământărilor și tulburărilor. N-am căutat să scap de cuptorul cel de foc al văduviei⁵. Peste ani, Ioan și-a amintit cuvintele calde ale mamei sale, care i-au rămas săpate în suflet și pe care le știu astăzi datorită Tratatului despre preoție. Pentru a-i da educația cea mai strălucită, Antuza nu a cheltuit nimic din averea soțului, ci doar din averea sa, așa cum singură mărturisea fiului ei.

Faptul că era la origine sirian are o importanță deosebită. În Siria a înflorit un creștinism de tip eshatologic, ardent. Creștinii sirieni au un mod de manifestare a credinței lor mult mai aprins decât creștinii din apusul Europei. În Siria au apărut, de pildă, cei dintâi stâlpnici, monahi care petreceau tot restul vieții lor în vârful unor coloane, suportând arșița devastatoare a verilor, precum și gerul nopților de iarnă, în deplină singurătate, stând în picioare, nemâncând mai nimic, fugind de orice confort, de orice convenționalitate omenească și disprețuind multe dintre valorile pe care contemporanii lor le apreciau. Pentru ei nu exista în lume decât un sigur lucru, esențial: căutarea prin rugăciune a lui Dumnezeu, contemplarea frumuseților dumnezeiești în fața cărora toate frumusețile omenești dispar ca un fum. Vorbind despre acest tip de ascetism radical, pr. Eugen Drăgoi remarcă pe bună dreptate că *„cel care a ales calea viețuirii ascetice este un creștin atipic, neînțeleș de coreligionari, privit pieziș și cu scepticism, în cel mai fericit caz cu îngăduință și oarecare compătimire... Din perspectiva lui, ascetul este cel care vede lumea corect, îi este cu adevărat milă pentru incurabila ei ablepsie spirituală și încearcă să facă ceva util pentru sufletul său și al semenilor săi”*⁶. Cred că Sf. Ioan, prin asceza sa, prin educația sa, dar și prin zestrea nativă tipic siriană, înfocată, aprinsă de dorul după Dumnezeu a putut să se ridice la cea mai înaltă înțelegere a preoției pe care a formulat-o vreodată Biserica. Nimic nu este călduț în predicile sau în stilul său de viață. Este un torent de lavă incandescentă care topește totul în jurul său, convinge, arde, aprinde, stârnește opoziții, demolează și construiește. Acest lucru explică

5. Sf. Ioan Gură de Aur, *Tratat despre preoție*, traducere de pr. prof. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 27-28.

6. Pr. Eugen Drăgoi, *Bollandistul Delehaye și „zgârie-norii” Orientului creștin*, în vol. Hippolyte Delehaye, *Sfinții stâlpnici*, traducere de Sofia Dima, Editura Partener, Galați, 2005, p. 5.

multe dintre conflictele pe care le-au provocat arhieria și preoția înaltă a Sfântului Ioan.

Copilăria și-a petrecut-o de bună seamă în Antiohia, unul dintre cele mai mari orașe ale Europei secolului al IV-lea, mai exact a doua metropolă a Orientului. Granița europeană era din vremea lui Alexandru Macedon pe Eufrat, dar treptat, Europa s-a restrâns până pe Elba, iar acum, de curând, la Marea Neagră⁷. Antiohia era celebră pentru comunitatea hristică de aici, care din anul 42 încioace s-a numit creștină.

Pe de altă parte, „Antiohia cea de aur“ mai era renumită și pentru Școala de Teologie care funcționa aici, ca și pentru profesorul de filosofie și retorică Libaniu, care se refugiase aici pentru a deschide celebra sa Școală⁸. A învățat filosofia de la Andragatius, unul dintre cei mai mari filosofi ai vremii. Alegerea acestor profesori a fost făcută chiar de mama lui Ioan, în ciuda faptului că erau păgâni și chiar dușmani deschiși și de temut ai creștinismului. Antuza a ales pentru copilul său cel mai bun retor, dar și cei mai de vază mărturisitori ai credinței creștine, cum a fost cazul episcopului Meletie (360-381), cel care a fost primit cu mult entuziasm de locuitorii orașului Antiohia, după încheierea persecuției lui Iulian Apostatul. Fiind adolescent pe atunci, în 363, Ioan i-a văzut pe creștinii orașului căutând să-i sărute picioarele, mâinile sau măcar să-i audă glasul acestui mărturisitor al credinței. Unii sculptau chipul episcopului pe inelele lor, pe cupele de aur, alții, mai săraci, dădeau numele Meletie copiilor lor⁹. Toate aceste amintiri sunt evidente în panegiricul rostit la moartea episcopului Meletie, în 381, despre care chiar peste mulți ani, Ioan are cuvinte de laudă.

Un alt dascăl renumit al virtuții a avut în persoana succesorului lui Meletie, anume în Flavian. Episcopul l-a descoperit pe Ioan ascuns într-o grotă din munții Antiohiei și l-a chemat să slujească Bisericii ca diacon. Petrecuse o bună perioadă de timp în asceză severă, lucru care i-a ruinat sănătatea și, în acest context, Ioan s-a văzut nevoit să se întoarcă în oraș. Aici ar trebui

7. Virgil Gheorghiu, *Gură de Aur, Atletul lui Hristos*, Editura Deisis, Sibiu, p. 9-14.

8. *Ibidem*, p. 30. Pentru Libaniu, Sf. Ioan are cele mai aspre cuvinte, iar această intoleranță a lui trebuie pusă tocmai pe seama admirației pe care o avea ucenicul față de maestrul său, admirație care a sfârșit în dispreț, datorită faptului că Libaniu nu a dorit să îmbrățișeze adevărata filosofie - creștinismul. Ioan spune despre acesta: „Dascălul meu, cel mai superstițios dintre oameni...“

9. *Ibidem*, p. 32-33.

să vedem mai degrabă pronia lui Dumnezeu Care Își cheamă slujitorii la lucrarea Sa, așa cum prin intermeniul văduvei din Sarepta, prorocul Ilie a fost călăuzit spre milostivire, iar Iona, prin intermediul chitului s-a decis să-și împlinească misiunea sa. Despre Flavian are cuvinte calde și pline de grațitudine, semn că acesta a exercitat o influență puternică asupra lui Ioan, în vremea când încă era tânăr¹⁰. Ca diacon, Ioan a avut sarcina de a predica și de a purta grijă de săraci, de văduvele și fecioarele înscrise în catalogul milostivirii Bisericii. Alegerea sa pentru a sluji Bisericii a împlinit mai multe condiții prealabile, condiții examinate atent de către episcopul hirotonitor, în sarcina căruia cade responsabilitatea acestui act¹¹.

Relația sa cu episcopul Flavian al Antiohiei (391-404) a fost una exemplară, cuvântarea rostită cu prilejul hirotoniei sale în preot din anul 386 este o pildă de smerenie, de delicatețe, de entuziasm și de dragoste filială autentică a unui diacon față de episcopul și părintele său. Ioan îl numește pe acesta „dascăl obștesc al virtuții”¹². Vorbind despre el, spune astfel: „Nu s-a ridicat numai la cer dascălul nostru, ci a adus în Împărăția cerurilor popor mult, cu toate că, pe lângă bogăție, mai avea și alte piedici, tot atât de mari: tinerețea și pierderea de timpuriu a părinților, piedici care sunt în stare să înșele orice suflet omenesc; totuși, el le-a biruit; a cucerit cerurile, și-a mutat sufletul la filosofia cea din ceruri și nu s-a mai gândit la strălucirea vieții de

10. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor*; traducere de pr. prof. D. Fecioru, în vol. *Tratatul despre preoție*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 153, spune despre Meletie, în ziua hirotoniei sale, amintindu-și personalitatea luminoasă a episcopului Meletie: „Când am pierdut pe părintele nostru de mai înainte (pe Meletie, n.n.), care ni l-a născut pe dascălul acesta, eram în mare încercătură și în mare grijă. De aceea și plângeam de ni se frângea inima că nu mai aveam nădejde că pe scaunul acesta va urma un bărbat asemenea lui. Dar când s-a arătat dascălul nostru și a luat în mâini conducerea Bisericii, a făcut să se împrăștie ca norul toată tristețea aceea și toată mâhnirea a pierit. N-a șters încetul cu încetul jalea noastră, ci repede de tot, ca și cum fericitul episcop de mai înainte ar fi înviat din raclă și s-ar fi suit din nou pe scaun.

11. Pr. Ioan Gh. Coman, *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, în „Studii teologice”, 1949, nr. 9-10, p. 745-753, enumeră o serie de calități care trebuie să-l recomande pe un tânăr pentru preoție ca, de pildă: înălțimea religios-morală a vieții, pregătirea solidă filosofică și teologică, o bună cunoaștere a artei oratorice pentru care anticii aveau un adevărat cult etc.

12. *Prima predică a Sf. Ioan Gură de Aur, despre sine, despre episcop și despre mulțimea poporului, cu prilejul hirotoniei sale în preot*, traducere, introducere, note de pr. prof. Ioan Gh. Coman, „Glasul Bisericii”, 1957 (16), p. 883-888.

aici și nici nu s-a uitat la faima strămoșilor săi...¹³.

A avut ca profesor de teologie pe Diodor, viitor episcop al Tarsului. De la el a deprins interpretarea literar-istorică a Sfintelor Scripturi. Pentru el are cuvinte de laudă Sfântul Ioan. Metoda aceasta l-a ajutat să se aplece cu multă răbdare asupra textului biblic și să-l interpreteze simplu, direct, practic, legat de viața cotidiană. Din omiliile și comentariile hrisostomice înțelegem că el cunoștea pe de rost Sfintele Scripturi, ceea ce a făcut roditoare preoția sa.

Odată încheiată perioada studiilor, Ioan s-a botezat, destul de târziu, așa cum era obiceiul primilor creștini. Ieșind din arena studiilor profane o vreme, se pare, a profesat avocatura în Antiohia, cum odinioară Sfântul Vasile cel Mare a fost retor în Cezareea. Ioan era tânăr, era foarte instruit, era mândru de obârșia sa nobilă, era mândru de calitățile și de educația strălucită pe care o avea. Dincolo de acest episod pasager al vieții sale, Ioan s-a angajat într-o arenă mai primejdioasă, într-o luptă mai îndelungată, mai grea, dar cu o miză superioară gloriei efemere omenești: aceea a ascezei, a vieții monahale, aflate atunci în perioada sa de începuturi. Tânăr fiind, s-a hotărât, împreună cu prietenul său cel mai bun, „să îmbrățișeze viața cea fericită a monahilor și filozofia cea adevărată”¹⁴. La insistențele mamei sale, a trebuit să renunțe pentru o vreme la acest plan, cel puțin până la moartea ei. Dar dacă nu a putut fugi în deșert, a adus deșertul în casa sa. A vândut mobilierul scump din camera sa, a păstrat un pat sărăcăcios și o masă, a renunțat să iasă în lume sau să primească oaspeți, a redus hrana sa la legume și apă, s-a înarmat cu Sfintele Scripturi și cu rugăciunea¹⁵. După moartea mamei sale, prin anul 374 sau 375, a putut în sfârșit să se dedice integral vieții filozofice, așa cum îi plăcea să numească viața ascetică, alături de vechiul său prieten, Vasile. A stat timp de 4 ani în mănăstirea egumenului Carterie, trăind în supunere, în ascultare, în înfrânarea tuturor pornirilor vârstei.

Dorind o mai mare apropiere de Dumnezeu, s-a retras într-o mică peșteră din culmile muntoase din apropierea orașului. Aici a viețuit în singurătate,

13. Sf Ioan Gură de Aur, *Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop și către mulțimea de popor*, traducere de pr. prof. D. Fecioru, în vol. „Tratatul despre preoție”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 150-151.

14. Sf. Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, p. 25

15. Virgil Gheorghiu, *op. cit.*, p. 35-36.

de trei ori câte opt luni. În această perioadă s-a îmbolnăvit grav de stomac, apoi a paralizat parțial, nemaiputând să rămână în peșteră. Auzind acest lucru, episcopul Meletie l-a chemat în oraș în 381 pentru a-l numi diacon al bisericii, lucru pe care Ioan l-a și primit¹⁶. Asemenea Sfântului Ap. Pavel, Apostolul neamurilor, care vindeca chiar și cu umbra sa pe bolnavi, Ioan a vindecat cu cuvântul pe atâția păcătoși și s-a desăvârșit în slăbiciunea firii sale omenești. Aici trebuie să vedem mai degrabă pronia lui Dumnezeu care l-a coborât pe Ioan din munte, prin intermediul unei boli, pentru a-l înălța ca pe o lumină în sfeșnicul Antiohiei. Această perioadă de asceză a avut, de asemenea, un rol determinant în desăvârșirea de dinaintea primirii preoției și i-a asigurat pregătirea pentru misiunea de păstor al Bisericii¹⁷. Ecourile acestei perioade se vor resimți de-a lungul întregii sale vieți, iar multe dintre acuzațiile care i s-au adus se explică tocmai prin regimul său auster de viață pe care l-a practicat și pe care a încercat să-l aplice în toate împrejurările vieții sale.

Abia ajuns la Constantinopol, Ioan a fost năucit să vadă grandoearea, luxul și strălucirea de la Curtea Imperială sau de la Palatul Arhiepiscopal. El descrie astfel primirea sa: „Soldații strălucind de aur, atelajul, măgarii albi cu valtrapuri de aur, trăsura strălucind de pietre prețioase, placată cu lamele mișcătoare de metal și tapițată cu stofe de mătase brodată cu dragoni, scuturile cu podoabe de aur, caii încărcăți de aur și cu frâie de aur”¹⁸. Același lux orbitor aveau și unele dintre credincioasele Bisericii sale, căci Sf. Ioan spune în una din predicile sale: „N-au ei amfore, oale și recipiente de aur? Ce să spunem despre aceste femei, care comandă oale de noapte din argint? Dacă este interzis femeii să-și împodobească capul cu aur și cu perle, ce iertare va primi cea care folosește argintul pentru o întrebuințare atât

16. Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, partea I, PSB, vol. 21, traducere, introducere, note de pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, p. 14.

17. Pr. Ioan Gh. Coman, *Vocația și pregătirea pentru preoție*, în „Studii teologice“, an. VI (1954), p. 239-268, afirmă, bazându-se pe viața Sf. Ioan, modelul prin excelență al preotului, care sunt principiile de bază ale pregătirii pentru primirea Tainei Preoției, și anume: vocația autentică manifestată prin râvna pentru sfințenie, dezinteresarea de toate cele care sunt omenești sau personale, dragostea pentru cultură, să fie un factor de progres moral, dar și omenesc în societatea în care trăiește, să posede știința conducerii sufletelor spre sfințenie, ca să poată restaura chipul cel dumnezeiesc în fiecare dintre cei credincioși.

18. Virgil Gheorghiu, *op. cit.*, p. 114.

de ignobilă? Nu sunt oare destule scaune și taburete din argint masiv, deși acest lucru singur este intolerabil? Mi-e teamă ca nu cumva alergând astfel spre nebunie, femeile să nu devină în curând monștri¹⁹. Ieșind din peștera din munții Antiohiei, desigur că a fost profund iritat de această etalare de lux și emfază a locuitorilor capitalei. Predecesorul Sfântului Ioan, Nectarie, fost prefect al orașului, era obișnuit cu acest stil de viață princiar, de aceea palatul arhiepiscopului strălucea de aur. Ioan a poruncit cu asprime să se vândă marmura albă rămasă de la Nectarie, apoi și tablourile, argintăria, mobilierul, covoarele, candelabrele de argint, iar banii să fie folosiți pentru construirea și întreținerea unui spital. Bucătarii și servitorii au fost concediați, iar cheltuielile au fost reduse la strictul necesar. La conducerea spitalului a așezat doi preoți celibatari. Evident că acest lucru nu putea bucura decât pe cei care aveau o experiență ascetică similară celei a Sfântului Ioan, iar pe mulți alții nu putea decât să-i nemulțumească.

Toate aceste lucruri au generat un val masiv de nemulțumire. Locuitorii capitalei nu se puteau ridica la înălțimea exigențelor Sfântului Ioan, dar nici nu doreau să-și schimbe ceva din felul lor de viață. Astfel se poate explica și conflictul care a izbucnit la un moment dat între arhiepiscop și Eudoxia, soția împăratului Arcadiu (395-408). Începutul păstoriei Sfântului Ioan a fost marcat de o frumoasă colaborare a împărătesei cu episcopul pocăinței. Împărăteasa participa la slujbele pe care le oficia arhiepiscopul, inclusiv la marșurile nocturne pe care acesta le organiza în capitală pentru a apăra dreapta-credință. Istoricii afirmă că Eudoxia a plătit miile de lumânări și celelalte cheltuieli pe care le presupunea participarea poporului la pelerinajele nocturne.

Curând însă, buna înțelegere dintre ei s-a transformat în rezervă și mai apoi în adversitate. Muștrată pe față de multe ori pentru luxul pe care-l afișa sau pentru nedreptatea făcută unei văduve, aceasta nu a ezitat să se răzbune pentru afrontul primit. Același conflict a izbucnit la scurt timp după condamnarea pronunțată de Sinodul de la Stejar, în anul 403. Ridicându-se o statuie de argint în piața de lângă Catedrala Sfânta Sofia, jocurile cu mimi, muzica și dansurile scamatorilor l-au deranjat pe arhiepiscopul Ioan. Cu acest prilej, se pare că a rostit Ioan celebrele cuvinte: „Iarăși, Irodiada se mânia, iarăși se tulbură și caută să ia capul lui Ioan“. Această predică a fost

19. *Ibidem*, p. 114-115.

o altă sursă de nemulțumire, asocierea numelui Eudoxiei cu cel al Irodiadei fiind considerat o insultă de prietenele împărătesei: Castricia și Evgrafia.

Modelul său ascetic era incompatibil și cu intrigile obișnuite de la curte. Teofil al Alexandriei nu i-a iertat niciodată lui Ioan faptul că a fost trecută cu vederea propunerea sa pentru scaunul capitalei, anume preotul Isidor. Venirea „fraților lungi“ la Constantinopol a dat prilej lui Teofil să organizeze un pseudosinod în care acuzat să fie chiar Ioan, care trebuia să dea răspuns la un număr de 29 de acuzații. Greșeala lui Ioan a fost aceea că nu a dorit să prezideze sinodul ce urma să-l judece pe Teofil, care astfel s-a transformat din acuzat în acuzator.

Dorința sa sinceră de a instaura simplitatea, modestia, buna-cuviință între clerici l-a adus în conflict și cu clericii, contra cărora a scris mai multe cuvântări menite să stârpească obiceiul unora de a viețui sub același acoperiș cu fecioarele subintroduse, spre scandalul multora. Așezat pe scaun cu ajutorul marelui șambelan Eutropiu, Ioan a ajuns mai târziu în conflict și cu el datorită dreptului de azil care i s-a luat Bisericii, astfel încât cei acuzați, dar care se considerau nevinovați nu se mai puteau adăposti în biserici, așa cum făcuseră până acum. Eutropiu ceruse suprimarea acestui drept, lucru pe care împăratul l-a acceptat, spre nemulțumirea lui Ioan. Ulterior, Eutropiu încercând să se refugieze în biserică, după ce a căzut în dizgrație, a fost izgonit și urmărit până în Cipru, unde a fost decapitat.

Spirit cinstit, curajos și drept, Ioan a depus din treaptă mai mulți episcopi acuzați de simonie, în urma unei călătorii la Efes. Aflând de la episcopul Eusebiu de Valentinopolis că episcopul Antonin al Efesului a hirotonit pentru bani șase episcopi, Ioan a mers la Efes pentru a-i depune pe cei acuzați, după ce a dispus cercetarea cauzei acestor episcopi. În locul episcopului Antonin, decedat de curând, a fost hirotonit Heraclid, care făcea parte dintre monahii din Sketis²⁰. Chiar dacă eparhia sa nu se întindea și asupra orașului Efes, totuși episcopul Ioan s-a implicat acolo unde Biserica era în primejdie, fără să țină seama de granițele jurisdicționale tradiționale. Această intervenție, făcută cu riscul unei călătorii cu corabia în plină iarnă, a constituit un alt cap de acuzare împotriva episcopului Ioan, la Sinodul de la Stejar. Preoția, pentru Ioan, nu este o marfă de vânzare, la fel ca oricare alta, ci este un dar al Duhului Sfânt care se dă celor vrednici.

Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur este dincolo de orice îndoială. Preoția sa pilduitoare este un continuu izvor de putere, este un model deplin

pentru toate generațiile de preoți creștini, chiar dacă pe parcursul timpului persoana și opera Sfântului Ioan au suferit o serie de receptări mai mult sau mai puțin tributare vitregiilor vremii²⁰.

Ca predicator, Sfântul Ioan rămâne un model al preotului din toate timpurile. Predica este considerată funcția principală a oricărui sacerdot creștin. Toate energiile marelui Hrisostom au fost canalizate în această direcție și acest lucru a fost răsplata cea mai mare a predicatorului, dar și cel mai potrivit medicament pentru bolile de care suferă turma duhovnicească, precum și cea mai tăioasă armă îndreptată contra celor rău-credincioși²¹. Nu trebuie uitat însă că tot cuvântul său este cel care i-a adus și o serie de dușmani neîmpăcați. Oricum, talentul oratoric al Sfântului Ioan rămâne o minune și o taină, iar actualitatea predicilor sale se datorează structurării predicilor pe două axe perpendiculare, atotcuprinzătoare. Predica hrisostomică este croită pe două imperative, se află în slujba voii mântuitoare a lui

20. Într-un articol redactat de regretatul patrolog Ioan Gh. Coman, *Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice“, an. 1956 (VII), nr. 7-8, p. 403-422, actualitatea Sf. Ioan este sintetizată în câteva mari puncte, astfel: 1. ca preot, a contribuit la sfințenia lumii, prin harul Duhului Sfânt; 2. ca păstor, a împărțit soarta păstoriiților săi, chiar și în momente de restriște cum a fost perioada grea din anul 387, când împăratul dorea să treacă orașul prin foc și sabie, în urma dărâării statuiilor imperiale; 3. ca predicator, a știut ca nimeni altul să hrănească și să adape cu apa cea mai curată a învățăurilor sfinte turma cea duhovnicească. Iubea atât de mult predica, încât și în somn se vedea predicând la amvon; 4. a avut o dragoste sfântă față de om, a manifestat o cinstire deosebită a omului concret al epocii sale, dovedind un umanism realist în toate deciziile sale, umanism diferit de cel păgân, elenistic. Pr. Coman amintește între celelalte lucruri care dau actualitate Sf. Ioan Gură de Aur și: 1. lupta pentru îndreptarea stărilor sociale prin redistribuirea proprietății și abolirea vechilor clase sociale și 2. prețuirea muncii și a muncitorilor și 3. lupta pentru pace. Ultimele trei așa-zise „actualizări“ credem că sunt mai degrabă tributul plătit de marele patrolog epocii socialiste în care a apărut articolul cu pricina.

21. Diac. prof. N. Balca, *Câteva trăsături ale Sfântului Ioan Gură de Aur ca predicator*, în „Studii teologice“, anul XX (1978), nr. 7-8, p. 501-502: „Unii biografi au afirmat că claritatea în expunere ar fi făcut gloria oratorică a Sf. Ioan și că tot talentul acestuia ar fi constat în claritatea și frumusețea cuvântărilor sale... Pe lângă acestea, el a mai avut adâncă convingere că se află în slujba unei misiuni negrăit de importante, pe care o îndeplinea cu sinceritate, cu curaj, cu o dumnezeiască însuflețire. Această misiune dumnezeiască a putut să-l facă să exclame: „O, voi bogați, voi sunteți copiii mei; dar și voi, o, săraci, și voi sunteți copiii mei, căci pe toți v-a născut aceeași iubire. Sunt amenințat cu moartea, sunt miruit cu ură; aceste curse îmi pregătesc coroane, aceste prigoniri îmi înmulțesc răsplătirile. De tot ce se întreprinde împotriva mea nu mă tem; numai de un singur lucru mă tem eu: păcatul.“

Dumnezeu și slujește mântuirii omului²². Comuniunea de idei cu Sfântul Apostol Pavel, conștiința responsabilității pastorale față de credincioși, dragostea caldă față de oameni, experiența sa liturgică unică sunt tot atâtea surse de inspirație și de putere pentru cuvântările sale înaripate²³. Pregătirea pentru Sfânta Euharistie necesită ochi ageri și suflet desprins de toate deșertăciunile omenești²⁴.

Spiritul său aprins și profund răscolitor ni-l readuce în fața ochilor pe Apostolul Pavel, de la care a împrumutat nu doar dragostea pentru Hristos, ci și pe cea de oameni, stilul arzător, ca și metoda exegetică paulină. De altfel, Sfântul Ioan, această *mens diviniore*²⁵, este considerat cel mai autorizat exeget al Epistolelor Sfântului Pavel.

Privind în urmă peste marile jaloane ale vieții și activității Sfântului Ioan, am putea spune că trei sunt direcțiile principale ale împlinirii personalității sale: zestrea nativ-siriană, căutarea unei vieți ascetice și dragostea de știință. Extrapolând, se poate spune că și astăzi, la fel ca și în secolul al IV-lea, trei sunt direcțiile principale spre care trebuie să tindă eforturile oricărui tânăr care se simte chemat spre preoție, și anume:

1. Convertirea zestrei native a fiecărui tânăr în podoabe care să încununeze preoția. În ceea ce privește anumite neputințe pe care le-ar putea avea un om, chiar preot fiind, acestea sunt îngăduite pentru ca firea umană a noastră să se vindece prin eforturile noastre, luminate de harul dumnezeiesc. Prin generația fiecăruia, Dumnezeu așteaptă vindecarea naturii omenești și înnobilarea ei.

2. Curajul de a aborda o viață ascetică, nevoia de simplitate și esențial, disprețuirea lucrurilor trecătoare și dragostea pentru luminile evanghelice,

22. *Ibidem*, p. 507.

23. *Ibidem*, p. 508: „Spiritul și experiența lui liturgică și conștiința lui preoțească dădeau cuvântului său o forță de neînvinc, o lumină și o căldură duhovnicească ce cucereau sufletele.“

24. Pr. Gheorghe Tilea, *Evlavia euharistică după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice“, an. IX (1957), nr. 9-10, p. 634-635: „Masa euharistică este masă de vulturi, nu de ciori, spunea Sf. Ioan în Omilia XVIII, 3, la Epistola I către corinteni, căci Euharistia este izvor de viață. Omul creștin este ființă a înălțimilor.“

25. Pr. prof. Grigore Marcu, *Mens diviniore - o comparație între Sf. Apostol Pavel și Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice“, an. IX (1957), nr. 9-10, p. 617. Asemănările dintre cei doi par să înainteze de la nivelul metodei, al ideilor, al personalității, până la nivelul asemănărilor de ordin fizic.

sublimarea tuturor energiilor omenești în resurse de putere duhovnicească, o desprindere treptată de lucrurile înșelătoare ale acestei lumi și alipirea strânsă de tot ceea ce Dumnezeu ne revelează ca fiind cu adevărat de mare preț. Asceza este un prețios și absolut necesar mijloc de sfințire, nu doar a persoanei proprii, ci a lumii în ansamblul său. Nu putem gândi preoția fără o subțiere a firii noastre, fără o spălare a ochilor inimii noastre în apele pocăinței, ale postului, ale simplității celei nobile, fără curajul de a mărturisi că această lume nu este unica realitate prezentă, trăind încă de aici și acum taina Împărăției lui Dumnezeu.

3. Dragostea de știință nu este o simplă curiozitate, la fel cum au mulți contemporani. Cu alte cuvinte, Hrisostom nu face știință de dragul științei, nici de dragul gloriei sau al propriei vanități. El mărturisea că oratorul trebuie să vorbească nu frumos, ci folositor pentru auditoriul său. Scopul ultim al retoricii sale, ca de altfel al oricărei cunoașteri, este acela de a sluji la sfințirea fiilor lui duhovnicești. Totul este orientat în perspectiva mântuirii sufletului credincioșilor, arta și știința sfântului sunt purtătoare ale unor finalități de ordin practic, soteriologic. Hrisostom, chiar dacă abordează probleme de ordin doctrinar, o face numai în perspectiva de a feri pe ascultătorii săi de fructul otrăvit al ereziei, pentru că el spunea: ce folos să ai o viață virtuoasă, dacă ai o credință stricată?

În concluzie, se poate spune că Sfântul Ioan Gură de Aur și-a împlinit concomitent vocația de preot și arhieru, împlinindu-se în viața sa personală. Pe ansamblu, se poate spune că împlinirea sa ca om se datorează împlinirii vocației sale sacerdotale, după cum viața sa personală s-a împlinit prin darurile preoției și prin exigențele ei. Viața sa s-a construit și s-a modelat după tiparul preoției, păstrându-se neștirbită personalitatea puternică a sfântului. Unicitatea vieții sale rămâne dincolo de orice îndoială, la fel cum unică rămâne și preoția sa rodnică.